

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 4 augusti 1914 kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående omorganisation av Chalmers tekniska läroanstalt
m. m.*

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 18 maj 1914 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under punkt 201 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående omorganisation av Chalmers tekniska läroanstalt beräkna för ändamålet en ökning i det ordinarie anslaget till nämnda läroanstalt med 52,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 29 sistlidne maj avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 144, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

dels, med förändrad benämning å Chalmers tekniska läroanstalt, godkänna den i berörda statsrådsprotokoll av departementschefen förordade staten för Chalmers tekniska institut, att tillämpas från och med år 1915, jämte i protokollet omförmälda, för åtnjutande av i staten för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser,

dels föreskriva, att en var, som med eller efter 1915 års ingång tillträder ordinarie befattning vid Chalmerska institutet, skall vara skyldig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser,

dels medgiva, att de i staten upptagna ålderstilläggen må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg,

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 6 saml. 40 häft. (Nr 70.) 1

dels medgiva, att ur de besparingar, som under år 1915 uppkomma å anslagen till undervisning i svenska och tyska språken samt historia och geografi, ett belopp av högst 1,000 kronor må av Kungl. Maj:t användas till resestipendier åt lärare vid institutet,

dels för tillämpning av nyssnämnda stat, vars slutsumma med 40,400 kronor överstiger den nu gällande statens slutsumma, höja anslaget till de tekniska läroverken, som vid bifall till vad i statsverkspropositionen hemställts beträffande tekniska högskolan skulle ökas med 18,850 kronor, med ytterligare 40,400 kronor, eller från nuvarande belopp av 721,925 kronor till 781,175 kronor,

dels ock å extra stat för år 1915 anvisa:

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 9,000 kronor för bibliotek, samlingar och laboratorier ett belopp av 6,000 kronor, samt

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 12,000 kronor för uppvärmning, belysning och diverse utgifter ett belopp av 6,000 kronor,

tillhopa 12,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Utskottets
yttrande.

Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg, som ursprungligen är grundad på en enskild donation, har ett dubbelt syftemål, i det att den skall lämna såväl elementär som vetenskaplig undervisning, och härrör därav dess uppdelning i en lägre och en högre avdelning. Den lägre avdelningen, som omfattar 3 årskurser, avser att utbilda blivande förmän, verkmästare och ritare samt att därjämte vara en förberedande skola för den högre avdelningen. Denna senare åter, som är fördelad i 6 sidoordnade fackskolor, av vilka 5 omfatta 3 år och den sjätte 4 år, har till ändamål att bibringa teknisk bildning av vetenskaplig art samt att befordra för de industriella yrkena betydelsefull forskning. Dessa båda avdelningar äro från varandra fristående, så att avgångsexamen från den lägre avdelningen ej berättigar till inträde i den högre avdelningen.

Den Chalmerska läroanstalten har varit föremål för uppmärksamhet vid de förslag till omorganisation av det tekniska undervisningsväsendet i vårt land, som avgivits av de för detta ändamål tillsatta kommittéer. Så ansåg kommittén för den högre tekniska undervisningens ordnande, 1906 års kommitté, att den Chalmerska läroanstalten, med sina lägre inträdesfordringar och sina i allmänhet treåriga kurser samt sin i följd härav

mindre specialiserade undervisning, visat sig motsvara ett verkligt behov för beredande av högre teknisk bildning åt dem, som ej önskat eller haft tillfälle att genomgå en mera fullständig högskolekurs, och ansåg kommittén vidare, att det skulle bliva för den svenska industrien kännbart, om icke den avsevärda mängd ynglingar, som av ett eller annat skäl varit förhindrade att begagna sig av den ordnade skolundervisning, som erfordrades för avläggande av fullständig studentexamen, bereddes tillfälle att komma i åtnjutande av en enligt vetenskaplig metod ordnad teknisk undervisning. Kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande, 1907 års kommitté, framhöll, att sambandet mellan läroanstaltens båda avdelningar medförde avsevärda fördelar för den högre avdelningen. Genom det sätt, varpå matematikundervisningen i den lägre avdelningen vore ordnad, utgallrades ur ett relativt stort lärjungematerial de mest arbetsamma och begåvade för den högre avdelningen. I sammanhang med avlåtande till 1911 års riksdag av förslag rörande omorganisation av tekniska högskolan tillkännagav vederbörande departementschef sin anslutning till de synpunkter, som av 1906 års kommitté uttalats rörande möjliggörandet av en övergång från lägre till högre teknisk undervisning. Departementschefens mening härutinnan vann också riksdagens gillande.

Då tekniska högskolans omorganisationsfråga förelades 1911 års riksdag, fick motsvarande fråga beträffande Chalmers tekniska läroanstalt stå tillbaka. Frågan om undervisningens omorganisation ansågs böra anstå i avvaktan på förslag från kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande. Däremot framlades förslag till löneförbättring för anstaltens lärare samt vaktbetjäning, vilka förslag biföllos av riksdagen. I samband med förslag till 1913 års riksdag om anslag till Chalmerska läroanstalten upptog dåvarande departementschefen frågan om anstaltens ställning och omorganisation och uttalade som sin uppfattning, att anstalten borde fortfarande bestå av två avdelningar: en undre med karaktär väsentligen av teknisk yrkesskola och en övre med karaktär av teknisk högskola, samt att mellan dessa båda avdelningar borde fortfarande finnas ett organisatoriskt samband av sådan art, att det möjliggjorde och underlättade övergång från det undre studiet till det övre. I enlighet med departementschefens hemställan åskade Kungl. Maj:t och beviljade riksdagen — förutom vissa anslag för en gång till om- och tillbyggnadsarbeten samt anskaffande av apparater — på extra stat för år 1914 dels ett belopp av 3,900 kronor till löneförbättring för vissa lärare vid läroanstalten, dels 6,000 kronor till förstärkning av det i läroanstaltens stat upptagna anslaget å 9,000 kronor för bibliotek, samlingar och laboratorium, dels ock

6,000 kronor till förstärkning av det i läroanstaltens stat upptagna anslaget å 12,000 kronor för uppvärmning, belysning och diverse utgifter.

För åvägabringande av en särskild undersökning rörande Chalmerska läroanstaltens förhållanden tillkallades inom ecklesiastikdepartementet i juni 1913 tre sakkunnige, vilkas förslag till omorganisation av läroanstalten ligger till grund för Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning.

Den Chalmerska läroanstaltens betydelse ligger däruti, att den bereder ynglingar utan andra förberedande kunskaper än dem, de kunnat huvudsakligen förvärva på egen hand, tillfälle till inhämtande av högre teknisk bildning. Från läroanstalten hava också utgått män, som inlagt stora förtjänster om vår industri och innehava betydelsefulla anställningar i såväl enskild som allmän tjänst. En indragning av den Chalmerska läroanstalten eller en sådan omorganisation av densamma, att den väsentligen ändrade karaktär, skulle enligt utskottets förmenande innebära en avsevärd förlust för vår industri och i varje fall utgöra ett steg i motsatt riktning mot de berättigade strävandena att för fallenheten och begåvningen undanröja de hinder, som ekonomiska omständigheter lägga i vägen för erhållande av högre bildning. Utskottet vill alltså, med instämmande i vad ovan omförmälda 1906 års kommitté därom anført, uttala såsom sin åsikt, att den Chalmerska läroanstalten fortfarande bör bibehållas vid sin nuvarande ställning och uppgift, med den förbättring i avseende å undervisningens anordning, lärarkrafter och materiellutrustning, som för fyllande av denna uppgift numera måste anses nödig.

Vad angår det nu föreliggande förslaget om Chalmerska läroanstaltens *omorganisation, inträdesfördringar* i dess båda avdelningar och *studieplaner* träder den frågan i förgrunden, huruvida förslaget, med behörigt tillgodoseende av den högre och den lägre tekniska undervisningens krav, förmått att ställa dessa undervisningsstadier i det önskade sambandet med varandra. Svårigheten har härvid legat i det dubbla syftet, den *lägre avdelningen* har att fylla, nämligen att vara en förberedande skola för den högre avdelningen, på samma gång den skall meddela en helt avslutad undervisning för verksamhet i det praktiska livet. Förslaget innebär nu i första hand ett försök att tillgodose avdelningens uppgift att fylla sitt ursprungliga och huvudsakliga ändamål, nämligen att meddela en elementär teknisk bildning åt blivande förmän, verkmästare, ritare och andra, för vilkas levnadsmål en sådan bildning är tillräcklig och nödvändig. Därför har också iakttagits, att dessa elever ej belastats med en sådan undervis-

ning, som endast avser att bibringa för inträde i den högre avdelningen erforderliga kunskaper. Genom att undervisningen i den lägre avdelningen koncentrerats på nämnda huvudsyftemål, har utbildningstiden kunnat inskränkas till två och ett halft år. Utskottet finner frågan om undervisningens ordnande för den lägre avdelningen vara lyckligt löst och har vid granskning av de föreslagna förändringarna i läroplanerna och fordringarna för uppflyttning i avdelningens olika årskurser ej funnit anledning till anmärkningar; med den föreslagna organisationen synes utskottet avdelningen bliva väl lämpad att fylla sin huvudsakliga uppgift. Mot den obetydliga ökningen av inträdesfordringarna till avdelningens första årskurs har utskottet intet att invända.

För ernående av den lägre avdelningens andra uppgift, nämligen att förbereda till inträde i den högre avdelningen, har föreslagits att till avdelningen anordna en *kompletteringskurs* varje vårtermin, i vilken komme att meddelas undervisning i de ämnen och till det omfång, som, utöver vad som meddelas i den lägre avdelningen, erfordras för vinnande av inträde i den högre. Härigenom skulle genomgående av den lägre avdelningen jämte nämnda kurs erfordra en tid av sammanlagt sex terminer. Endast de, som genomgått den egentliga lägre avdelningen, skulle äga tillträde till denna kurs. Kursens genomgående skulle enligt de sakkunniges förslag icke i och för sig medföra behörighet till inträde i den högre avdelningen, vadan någon avgångsexamen ej skulle anställas; däremot har departementschefen ansett det kunna ifrågasättas, huruvida ej kursens behöriga genomgående borde medföra rätt till inträde i den högre avdelningen, varför kursen skulle avslutas med en särskild prövning. Utskottet har funnit förslaget om nämnda kompletteringskurs innebära en god lösning av frågan om de båda avdelningarnas inbördes samband. I fråga om behörighet för dem, som genomgått ifrågavarande kurs, att vinna inträde i den högre avdelningen finner utskottet departementschefens uppfattning synnerligen beaktansvärd och vill i följd häraf uttala sin förväntan, att föreskrifter i den riktning departementschefen ifrågasatt varda i samband med anstaltens omorganisation utfärdade.

I fråga om den *högre avdelningen* skulle denna fortfarande hava till uppgift att lämna en ur kvalitativ synpunkt högskolemässig utbildning, ehuru av mindre omfattning än den vid tekniska högskolan meddelade. För de nuvarande fackskolorna, vilka skulle bibehållas oförändrade, har föreslagits andra benämningar, som något mer än de hittillsvarande sammanfalla med motsvarande fackskolors namn vid tekniska högskolan. I avseende å inträdesfordringarna i den högre avdelningen hava åtskilliga höjningar föreslagits. Beträffande det framlagda förslaget till läroplaner har

framhållits, att dessa planer ingalunda äro definitiva utan kunna av anstaltens styrelse underkastas nödiga jämkningar. Vad i förslaget framlagts rörande den högre avdelningen har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad beträffar *ändrade benämningar* å Chalmerska läroanstaltens två avdelningar hade de sakkunnige föreslagit för den lägre avdelningen: Chalmers tekniska elementarskola och för den högre: Chalmers tekniska högskola. Förslaget hade från en del håll mötts av gensagor, och Kungl. Maj:t har för läroanstalten i dess helhet föreslagit: Chalmers tekniska institut, med bibehållande av de nuvarande benämningarna: den lägre avdelningen och den högre avdelningen. Utskottet finner sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag härutinnan.

Den föreslagna omorganisationen av Chalmerska läroanstalten kräver en del *ändringar med avseende å lärarkrafterna* vid anstalten, och samtidigt har en *lönereglering beträffande vissa lärarplatser* föreslagits.

Till en början vill utskottet erinra om den lönereglering, som år 1911 gjordes för de dåvarande lektorerna, samtidigt med att deras befattningar förändrades till professurer. Även vaktbetjäntes avlöning omreglerades vid samma tillfälle.

Det föreliggande förslaget innebär först en ökning av antalet professurer från nuvarande 10 till 12. Den ena av de föreslagna nya professurerna skulle tillföras den matematiska ämnesgruppen, den andra den kemiska. Beträffande den förstnämnda har föreslagits, att, jämte det de nuvarande professurerna i matematik och beskrivande geometri samt i mekanik och matematik skulle förändras till professurer enbart i matematik och i mekanik, densamma skulle omfatta ämnena beskrivande geometri med matematik. Utskottet har emellertid icke funnit behovet av sagda nya professur vara ådagalagt. Att utbrytningen av ämnet beskrivande geometri från den nuvarande professuren i matematik och beskrivande geometri är av behovet påkallad, torde visserligen få anses vara genom utredningen i ämnet påvisat, men detta lär ej behöva medföra inrättandet av en ny professur, utan torde denna angelägenhet lämpligen kunna ordnas genom inrättandet av en speciallärarbefattning i ämnet beskrivande geometri. Den undervisning i matematik, som föreslagits tillhöra den ifrågasatta nya professuren, synes utskottet kunna fördelas på de övriga lärarne inom den matematiska ämnesgruppen och följaktligen ej påfordra anställandet av en särskild lärarkraft. Tekniska högskolans lärarkollegium har också i sitt över förslaget avgivna utlåtande förklarat

sig vara av den meningen, att det komme att möta svårigheter att få en befattning med den föreslagna ämneskombinationen på ett tillfredsställande sätt besatt och att det därför vore fördelaktigare att fördela dessa ämnen på två lärarbefattningar. Utskottet, som funnit den gjorda anmärkningen värd beaktande, har följaktligen ej kunnat förorda inrättande av den föreslagna professuren i beskrivande geometri med matematik, men vill i stället föreslå, att, jämte det den nuvarande professuren i matematik och beskrivande geometri förändras till en professur i matematik, en speciallärarbefattning inrättas i beskrivande geometri. Arvodet för denna tjänst torde böra bestämmas till 2,000 kronor. Vad så den andra av de föreslagna nya professurerna beträffar, skulle densamma omfatta ämnena oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi, och har utskottet icke funnit sig böra göra någon erinran häremot. Löneförmånerna vid den nya professuren, vilka föreslagits till samma belopp som vid de hittillsvarande professurerna, hava ej heller givit utskottet anledning till anmärkning.

Vidare äro i staten upptagna 5 andra-lärarbefattningar, av vilka en var skulle omfatta ett av följande ämnesområden: 1) matematik, 2) elementarmekanik, skeppsbyggeri och linjarritning, 3) byggnadslära med ritning, 4) elektroteknik samt 5) maskinlära med ritning samt mekanisk teknologi. Tre av dessa, i matematik, i byggnadslära med ritning samt i elementarmekanik, skeppsbyggeri och linjarritning motsvaras i den nuvarande staten nära av där uppförda andra-lärarbefattningar i matematik och i byggnadslära med avlöning av 2,500 resp. 3,000 kronor samt av en lärarbefattning i skeppsbyggeri med avlöning av 2,500 kronor. Den föreslagna andre-lärarbefattningen i elektroteknik är ny, och befattningen i maskinlära med ritning samt mekanisk teknologi är visserligen likaledes ny, men kan sägas för närvarande hava en motsvarighet i en lärarbefattning, som, avlönad från ett anslag å 3,500 kronor till bestridande av undervisning i mekanisk teknologi, konstruktion av enkla maskindelar och elementär mekanik, är avsedd för undervisning i mekanisk teknologi samt delvis i maskinlära och maskinelement; sistnämnde lärarens avlöning har utgjort 2,900 kronor, varefter återstoden av anslaget, 600 kronor, har utgått till undervisning i elementär mekanik. I fråga om dessa befattningshavares avlöningsförmåner har föreslagits, att de skola i avlöning åtnjuta 4,000 kronor, därav 2,400 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg å 500 kronor vardera att utgå efter respektive fem och tio års tjänstgöring. Utskottet, som finner den föreslagna avlöningen för nu berörda befattningshavare lämpligt avvägd, får även i

öfrigt uttala sin anslutning till förslaget om inrättande av ifrågavarande fem nämnda andra-läraryrkefattningar.

Därefter är i staten uppförd en verkstadsingenjör med enahanda avlöningsförmåner, som föreslagits för andra-lärarna, nämligen en begynnelselönen av 4,000 kronor och en slutlön av 5,000 kronor. För närvarande åtnjuter läraren i verkstadsarbete, med inberäkning av tillfällig löneförbättring, en avlöning av 3,500 kronor med rätt till två ålderstillägg, vardera å 500 kronor. Mot den här föreslagna löneförbättringen har utskottet intet att invända, liksom ej heller mot den ändrade benämningen av ifrågavarande lärare.

För läraren i frihandsteckning, som för närvarande åtnjuter som begynnelselönen 2,850 kronor, tillfällig löneförbättring däri inbegripen, samt som slutlön 3,350 kronor, har föreslagits en avlöning av 3,000 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar jämte rätt till två ålderstillägg å 400 kronor vardera. Ej heller den föreslagna löneförhöjningen till denne lärare har givit utskottet anledning till anmärkning.

Vad vidare beträffar de i staten upptagna speciallärarna äga några sin motsvarighet i nuvarande läraryrkefattningar, medan flertalet äro nyinrättade. Utskottet vill först beröra den förstnämnda kategorien. Specialläraren i vattenbyggnadslära, som motsvarar den nuvarande läraren i väg- och vattenbyggnadskonst med en avlöning av 1,750 kronor, skulle erhålla ett arvode å 3,000 kronor. Specialläraren i modellering skulle uppå samma arvode som den nuvarande läraren i samma ämne eller 1,100 kronor; liknande är förhållandet med specialläraren i geodesi, som skulle åtnjuta ett arvode å 2,500 kronor, och specialläraren i bokföring, som skulle åtnjuta 500 kronor i avlöning. Mot nu berörda speciallärares avlöningsförmåner har utskottet intet att invända. För specialläraren i elektrokemi har föreslagits ett arvode å 2,000 kronor, under det att den nuvarande lärarens i ämnet avlöning utgör allenast 800 kronor. Utskottet har funnit det föreslagna arvodet väl högt tilltaget och anser detsamma kunna skäligen nedsättas till 1,600 kronor.

Vad de nyinrättade specialläraryrkefattningarna beträffar, har utskottet ansett sig böra förorda inrättande av desamma. I avseende å de föreslagna arvoden till speciallärarna i betongkonstruktioner å 900 kronor, i byggnadshygien å 500 kronor, i stadsanläggningslära å 500 kronor och i mekanisk teknologi å 1,200 har utskottet intet att erinra. Vidkommande åter de föreslagna arvoden till speciallärarna i explosionsmotorer å 1,500 kronor, i engelska språket å 1,000 kronor och i industriell ekonomi å

1,600 kronor har utskottet ansett dessa arvoden lämpligen kunna nedsättas till respektive 1,200, 900 och 1,400 kronor.

Vidare har föreslagits till uppehållande av undervisningen i svenska språket 1,500 kronor och i tyska språket 2,700 kronor, motsvarande nu utgående arvode till en lärare i sagda två språk å 1,500 kronor, samt i historia och geografi 500 kronor. Dessa anslagsposter anser sig utskottet böra förorda.

De därefter i staten uppförda posterna arvode åt en professor såsom institutets rektor å 1,500 kronor och arvode åt ett biträde för uppehållande av en del av rektors undervisningsskyldighet såsom professor å 3,000 kronor äro oförändrade.

Till bestridande av sekreterar-, bibliotekarie- och kamrerargöromål har föreslagits ett belopp av 4,500 kronor; för närvarande är för vardera av sekreteraren och bibliotekarien i staten uppfört arvode å 500 kronor, vartill kommer ett från elevagifterna för ändamålet utgående belopp av 1,500 kronor eller sålunda tillsammans 2,500 kronor. I betraktande av att kamreraren ej har ansvaret för läroanstaltens ekonomiska förvaltning, utan detsamma tillkommer rektor, synes arvodet för denne tjänsteman kunna begränsas till 1,000 kronor. Beräknar man vidare sekreterarens arvode till 1,500 kronor och bibliotekariens till 1,200 kronor, synes ifrågasvarande anslagspost kunna nedsättas till 3,700 kronor.

Beträffande vaktbetjante äro för närvarande i staten uppförda en förste vaktmästare och tre vaktmästare. Nu föreslås ytterligare en vaktmästare med för dylik befattningshavare sedvanliga avlöningsförmåner jämte en maskinist med 1,500 kronor i avlöning, därav 900 kronor lön och 600 kronor tjänstgöringspenningar, och en gårdskarll med 900 kronor i avlöning, därav 600 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar. För de nya befattningshavarna föreslås dessutom två ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter fem och tio års tjänstgöring. Mot inrättande av sagda tre befattningar ävensom vad i övrigt i berörda hänseende föreslagits har utskottet intet att erinra.

I fråga om övriga å staten uppförda anslagsposter, nämligen till arvoden åt assistenter och repetitörer, till gottgörelse å arbetsbiträden på verkstaden, till stipendier och premier åt elever, till bibliotek, samlingar och laboratorier, till verkstaden samt till uppvärmning, belysning och diverse utgifter har någon ändring icke föreslagits.

På sätt utskottet ovan omförmält, äro å extra stat för år 1914 anvisade två särskilda anslag å 6,000 kronor vardera, det ena till förstärkning av det nyssnämnda ordinarie anslag å 9,000 kronor till bibliotek, samlingar

och laboratorium och det andra till förstärkning av anstaltens ordinarie anslag å 12,000 kronor till uppvärmning, belysning och diverse utgifter; Sagda anslag äskas nu också för år 1915, och finner sig utskottet böra biträda förslaget härutinnan.

Utskottet vill slutligen erinra om vissa å stat icke uppförda medel, vilka användas till bestridande av utgifter, vartill vederbörande statsanslag icke lämnat tillgång. Dessa medel äro dels donationsräntor, över vilka läroanstaltens styrelse förfogat jämlikt donationsurkundernas föreskrifter, dels ock inträdes- och terminsavgifter av elever. Enligt vad departementschefen meddelat, kan från donationsräntorna ett årligt belopp av omkring 1,000 kronor under den närmaste tiden påräknas såsom bidrag till kostnaderna för uppvärmning, belysning m. m. I fråga om elevavgifterna har departementschefen framhållit, att, fränsett medel till ränta och amortering å byggnadslån, dessa hädanefter torde i främsta rummet böra avses till arvoden åt assistenter och repetitörer ävensom arbetsbiträden å verkstaden. Till arvoden åt dylika finnas för närvarande å staten uppförda två anslag å tillhopa 13,000 kronor. Med hänsyn till de ökade tillgångar till dessa arvoden, som elevavgifterna borde komma att bereda, har departementschefen framkastat tanken på möjligheten, att nämnda båda anslag eller ettdera av dem skulle något minskas. Med hänsyn emellertid till vad i berörda avseende från läroanstaltens lärarråd anförts, har departementschefen ej velat påyrka nedsättning av ifrågavarande anslag. Dock torde enligt departementschefens förmenande frågan om möjligheten av en sådan åtgärd böra upptagas, sedan omorganisationen blivit fullt genomförd och någon erfarenhet hunnit förvärvas beträffande läroanstaltens behov av medel till gottgörelse åt assistenter. Utskottet delar denna departementschefens uppfattning. Vidare har departementschefen framhållit, att sedan nödiga medel beräknats för räntor och amorteringar samt assistentarvoden, det överskott å ifrågavarande medel, som vore att vänta, borde få disponeras, bland annat, för särskilda föreläsningar om arbetarskydd. Till detta departementschefens yttrande vill utskottet uttala sin anslutning.

Såsom av departementschefen påvisats, kan den föreslagna nya staten icke i sin helhet träda i kraft vid 1915 års ingång. Anslagen till undervisning i svenska och tyska språken och till undervisning i historia och geografi behöva nämligen ej i hela sin utsträckning tagas i anspråk nämnda år, detta beroende därpå, att undervisning i sagda ämnen först kommer att begynna med höstterminen 1915. Av sålunda uppkommen besparing har Kungl. Maj:t föreslagit, att för år 1915 skulle bestridas utgiften för resestipendier under året, vadan något särskilt anslag för detta

ändamål ej skulle behövas å 1915 års stat. Emot en dylik anordning har utskottet intet att erinra.

Den nuvarande staten för Chalmers tekniska läroanstalt slutar på en summa av 136,900 kronor, varjämte sedan flera år löneförbättring åt vissa lärare vid anstalten till belopp av 3,900 kronor anvisats å extra stat. Den av Kungl. Maj:t föreslagna staten uppgår till 177,300 kronor. Med de av utskottet ovan förordade sänkningarna av vissa anslagsposter skulle staten sluta på en summa av 171,100 kronor, vilket innebär en höjning med 34,200 kronor i förhållande till det belopp den nuvarande staten uppvisar.

Slutligen har Kungl. Maj:t föreslagit villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten upptagna avlöningsförmånerna, och äro sagda villkor och bestämmelser avsedda att gälla samtliga ordinarie befattningshavare vid läroanstalten. Härvid har, bland annat, föreslagits, att nuvarande innehavare av andra-läraryrke i matematik och lärarbefattningen i skeppsbyggeri, av en lärarbefattning med undervisningsskyldighet i mekanisk teknologi m. m., av lärarbefattningen i verkstadsarbete samt av maskinist- och gårdskarlsbefattningarna, därest de komma att övertaga motsvarande befattningar å den nya staten, måtte äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, de före den nya statens trädande i kraft innehaft sina nuvarande anställningar. Vad i sistberörda avseende föreslagits har utskottet velat tillstyrka, liksom utskottet ansett sig jämväl i övrigt böra förorda ifrågavarande bestämmelser.

Utskottet, som i fråga om de delar av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, vilka ej blivit av utskottet särskilt berörda, icke funnit anledning till erinran, får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, må,

a) med förändrad benämning å Chalmers tekniska läroanstalt, godkänna följande stat för Chalmers tekniska institut, att tillämpas från och med år 1915:

	Löner och arvoden. Kronor.	Tjänst- görings- pen- ningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
1 professor	4,400	2,000	6,400	Efter fem år kan lönen höjas med 600 kronor.
10 professorer	44,000	20,000	64,000	
<i>Anmärkning:</i> Förestående 11 professorsbe- fattningar omfatta vardera ett av följande ämnes- områden: 1) fysik; 2) matematik; 3) mekanik och matematik; 4) skeppsbyggeri; 5) byggnadslära och ornamentsritning; 6) elektroteknik; 7) kemi och kemisk teknologi; 8) oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi; 9) maskinlära med un- dervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vat- tenmotorer; 10) maskinlära med undervisnings- skyldighet företrädesvis i läran om värmemotorer; samt 11) väg- och vattenbyggnadslära.				
1 andra lärare	2,400	1,600	4,000	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 500 kronor.
4 andra lärare	9,600	6,400	16,000	
<i>Anmärkning:</i> Förestående 5 andra-läraryr- fattningar omfatta vardera ett av följande ämnes- områden: 1) matematik; 2) elementarmekanik, skeppsbyggeri och linjarritning; 3) byggnadslära med ritning; 4) elektroteknik; och 5) maskinlära med ritning samt mekanisk teknologi.				
1 verkstadsingenjör	2,400	1,600	4,000	Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 500 kronor.
1 lärare i frihandsteckning	1,800	1,200	3,000	
1 speciallärare i beskrivande geometri, arvode...	2,000	—	2,000	Efter fem år kan lönen höjas med 400 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 400 kronor.
1 » i vattenbyggnadslära, » ...	3,000	—	3,000	
1 » i modellering, » ...	1,100	—	1,100	
1 » i elektrokemi, » ...	1,600	—	1,600	
1 » i geodesi, » ...	2,500	—	2,500	
1 » i betongkonstruktioner, » ...	900	—	900	
1 » i byggnadshygien, » ...	500	—	500	
1 » i stadsanläggningslära, » ...	500	—	500	
1 » i mekanisk teknologi, » ...	1,200	—	1,200	
Transport	—	—	110,700	

	Löner och arvoden. Kronor.	Tjänst- görings- pen- ningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
Transport	—	—	110,700	
1 speciallärare i explosionsmotorer, arvode	1,200	—	1,200	
1 » i engelska språket, »	900	—	900	
1 » i bokföring, »	500	—	500	
1 » i industriell ekonomi, »	1,400	—	1,400	
Till uppehållande av undervisningen				
i svenska språket	1,500	—	1,500	
i tyska språket	2,700	—	2,700	
i historia och geografi	500	—	500	
Arvode åt en professor såsom institutets rektor	1,500	—	1,500	
<i>Anmärkning:</i> Därest rektor i sådan egen- skap åtnjuter fri bostad, skall å rektorsarvudet avdragas 900 kronor årligen.				
Arvode åt ett biträde för uppehållande av en del av rektorns undervisningsskyldighet såsom professor	2,000	—	2,000	
Till bestridande av sekreterar-, bibliotekarie- och kamrerargörsmål	3,700	—	3,700	
1 förste vaktmästare	900	450	1,350	Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor och efter ytterligare fem år likaledes med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	1,050	
3 vaktmästare	2,100	1,050	3,150	
1 maskinist	900	600	1,500	
1 gårdskarl	600	300	900	
<i>Anmärkning:</i> Därest förste vaktmästaren, vaktmästare, maskinisten eller gårdskarlen i så- dan egenkap åtnjuter fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, å lönen avdragas 100 kronor årligen.				
Till arvoden åt assistenter och repetitörer	11,500	—	11,500	
Till gottgörelse åt arbetsbiträden på verkstaden	1,500	—	1,500	
Stipendier och premier åt elever	—	—	550	
Bibliotek, samlingar och laboratorier	—	—	9,000	
Verkstaden	—	—	2,000	
Uppvärmning, belysning och diverse utgifter ...	—	—	12,000	
Summa kronor	—	—	171,100	

b) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner, nämligen:

att innehavare av ordinarie befattning vid Chalmerska institutet skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i institutets organisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kan vardas stadgad, samt i sådant hänseende vara pliktig att, med bibehållande av den tjänsteställning och den avlöning, han innehar, i enlighet med nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att med ordinarie befattning vid institutet icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning vid institutet ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroy försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, vad angår professor, Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, institutets styrelse uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid institutet, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar eller arvode få uppbäras endast för den tid, befattnings innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester eller därmed jämförlig ledighet, men skola för den tid, han eljest varit befriad från tjänstgöring, utgå till den, som uppehållit befattningen, där ej, vad arvode beträffar, annorlunda varder av Kungl. Maj:t bestämt;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller fullgörande av särskilda uppdrag

eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till tjänstinnehavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att, därest förhöjning av lön efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller därmed jämförlig ledighet eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, under iakttagande vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillräddas förrän vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänst-åldern blivit uppnådd;

att nuvarande innehavare av andra-läraryrkesbefattningen i matematik och läraryrkesbefattningen i skeppsbyggeri, av en läraryrkesbefattning med undervisningsskyldighet i mekanisk teknologi m. m., av läraryrkesbefattningen i verkstadsarbete samt av maskinist- och gårdskarlsbefattningarna, därest de komma att övertaga motsvarande befattningar å den nya staten, äga att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig till godo den tid, de före den nya statens trädande i kraft innehaft sina nuvarande anställningar;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att en var vaktmästare ävensom maskinisten och gårdskarlen må årligen, i den mån sådant kan ske utan kostnad för det allmänna och utan hinder för göromåls behöriga gång, åtnjuta semester under femton dagar;

att emellertid, där det erfordras för beredande av sådan ledighet, en var av nyssnämnda befattningshavare skall vara skyldig att, utan särskild ersättning utöver den honom eljest tillkommande avlöningen, jämte egen tjänst bestrida göromål, tillhörande annan befattning av ifrågavarande slag;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen skall utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten avgå ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya statens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som där- efter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; samt

att den, som tillträder den nya staten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

c) föreskriva, att en var, som med eller efter 1915 års ingång tillträder ordinarie befattning vid Chalmerska institutet, skall vara skyldig att underkasta sig berörda villkor och bestämmelser;

d) medgiva, att de i staten upptagna ålderstilläggen må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg;

e) medgiva, att av de besparingar, som under år 1915 uppkomma å anslagen till undervisning i svenska och tyska språken samt historia och geografi, ett belopp

av högst 1,000 kronor må av Kungl. Maj:t användas till resestipendier åt lärare vid institutet;

f) för tillämpning av nyssnämnda stat, vars slutsumma med 34,200 kronor överstiger den nu gällande statens slutsumma, höja anslaget till de tekniska läroverken, som genom innevarande års riksdags beslut beträffande tekniska högskolan ökats med 18,850 kronor, med ytterligare 34,200 kronor, eller från nuvarande belopp av 721,925 kronor till 774,975 kronor;

g) å *extra stat* för år 1915 anvisa:

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 9,000 kronor för bibliotek, samlingar och laboratorier ett belopp av 6,000 kronor, samt

till förstärkning av det i institutets stat upptagna anslaget å 12,000 kronor för uppvärmning, belysning och diverse utgifter ett belopp av 6,000 kronor, tillhopa 12,000 kronor.

Stockholm den 4 augusti 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hafva närvarit:

från Första kammaren: herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *S. H. Kvarnzelius*, *O. Jonsson*, *H. F. Lamm*, greve *Ph. O. L. Klingspor*, *O. M. Strömberg*, *A. N. Hahn*, *A. Åström*, *N. O. Bruce*, greve *N. F. Posse*, och *A. R. Rooth*, samt

från Andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *J. Ström*, *N. E. Lindberg*, *A. P. Gustafsson* i Örebro, *A. Anderson* i Råstock, *A. R. Lundblad*, *C. R. Jansson* i Falun, *J. Andersson* i Stårte, *J. Erlansson*, *K. O. Strid* och *S. Bengtsson* i Norup.